

Uchwała z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 119/06

Sędzia SN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

Sędzia SN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

Sędzia SN Antoni Górski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Urszuli K. przeciwko Powszechnej Spółdzielni Spożyców "S." w L. o zapłatę, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 7 grudnia 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Legnicy postanowieniem z dnia 28 września 2006 r.:

"Czy waloryzacji uzupełniającej, przewidzianej w art. 4¹ ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach i zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 83, poz. 373 ze zm.) podlegają tylko udziały wnoszone do spółdzielni w latach 1944-1990, objęte wcześniej waloryzacją tzw. podstawową na podstawie art. 2 tej ustawy, czy też w waloryzacji uzupełniającej uczestniczą również udziały z lat 1990-1991, objęte wcześniejszą waloryzacją tzw. dodatkową na mocy art. 4 ust. 3 wskazanej ustawy?"

podjął uchwałę:

Na podstawie art. 4¹ ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach i zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 83, poz. 373 ze zm.) nie podlegają waloryzacji udziały wniesione do spółdzielni w latach 1990-91.

Uzasadnienie

Powódka w pozwie wniesionym przeciwko Powszechnej Spółdzielni Spożyców „S.” domagała się zapłaty kwoty 1748,93 zł jako należności z tytułu wypłaty udziałów członkowskich, waloryzowanych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach i zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 83, poz. 373 ze zm. – dalej: „ustawa z 1991 r.”).

Sąd Rejonowy zasądził na rzecz powódki kwotę 1699,68 zł i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

W apelacji pozwana zarzuciła przyjęcie przez Sąd Rejonowy nieprawidłowej metody waloryzacji jej udziałów. Między stronami nie istniała rozbieżność stanowisk co do reguł waloryzacji udziałów na podstawie art. 2 i art. 4 ust 3 ustawy z 1991 r., natomiast strony prezentowały odmienne interpretacje co możliwości objęcia waloryzowanych już wkładów powódki dalszą waloryzacją, przewidzianą w art. 4¹ tej ustawy.

W uchwale nadzwyczajnego zgromadzenia przedstawicieli Powszechnej Spółdzielni Spożywców „S.” z dnia 29 grudnia 1992 r. nie wskazano, jakie udziały członkowskie członków tej Spółdzielni mogą być objęte waloryzacją dokonaną na podstawie art. 4¹ ustawy z 1991 r. Sąd Rejonowy stwierdził, że ani ta uchwała, ani art. 4¹ ustawy z 1991 r. nie ograniczają możliwości objęcia tzw. waloryzacją uzupełniającą udziałów wniesionych do Spółdzielni także w latach 1990 i 1991 r., toteż waloryzacja taka nie może być ograniczana do udziałów wnoszonych w latach 1944-1989 r.

Analizując wszystkie trzy podstawy waloryzacji udziałów członkowskich przewidziane w art. 2, art. 4 ust. 3 i art. 4¹ ustawy z 1991 r., Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że treść art. 4¹ ustawy może prowadzić do dokonywania odmiennych interpretacji; możliwa jest szersza interpretacja tego przepisu, zgodnie z którą okres wniesienia udziału członkowskiego do spółdzielni nie ma znaczenia i waloryzacją objęte są wszystkie udziały wniesione do spółdzielni w latach 1944-1999, jak też można bronić zdania, że waloryzacja na podstawie art. 4¹ ustawy (tzw. uzupełniająca) może odnosić się tylko do udziałów wniesionych do spółdzielni w latach 1990 -1991.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Celem ustawy z 1991 r. było urealnienie wartości udziałów wnoszonych do wszystkich spółdzielni, z wyjątkiem spółdzielni mieszkaniowych. Stało się tak w z związku ze znaczną utratą wartości realnej wartości spowodowaną inflacją nasilającą się zwłaszcza w końcu lat osiemdziesiątych poprzedniego stulecia. Źródłem finansowego pokrycie waloryzacji miał być fundusz zasobowy spółdzielni. Zasadniczo waloryzacją objęto udziały członkowskie wnoszone do spółdzielni w latach 1944-1990. Jako przelicznik waloryzacyjny przyjęto przeciętne

wynagrodzenie w gospodarce uspołecznionej za 1990 r. w relacji do takiego wynagrodzenia w roku, do którego waloryzacja się odnosi.

W art. 4 ust. 3 ustawy przewidziano waloryzację udziałów członkowskich za lata 1990-1991, tj. udziałów wniesionych od dnia 1 stycznia 1990 r. do 31 grudnia 1991 r. Waloryzacja taka uzależniona była od tego, czy kwoty wynikające z waloryzacji udziałów, dokonanej już na podstawie art. 2 ustawy, obejmowały 50 % funduszu zasobowego. W odniesieniu do tych udziałów wskaźnik waloryzacji nie mógł być wyższy niż 300%, przy czym ograniczenie to nie dotyczyło udziałów wnoszonych przez nowo przyjmowanych członków po dacie wejścia w życie ustawy, tj. po dniu 19 września 1991 r. Nominalny wzrost wartości wkładów po waloryzacji nie podlegał opodatkowaniu.

Ustawa z dnia 7 października 2002 r. z zmianie ustawy o zmianach w organizacji i działalności spółdzielczości oraz ustawy o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach (Dz.U. Nr 80, poz. 406 – dalej: „ustawa z 1992 r.”) dodała do ustawy z 1991 r. art. 4¹, przewidujący możliwość dokonania kolejnej waloryzacji udziałów członkowskich. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli waloryzacji nie dokonano lub waloryzacja dokonana na podstawie art. 2 i 4 ust. 3 objęła 50 % funduszu zasobowego, walne zgromadzenie spółdzielni może, w terminie do dnia 30 czerwca 1993 r., podjąć uchwałę o waloryzacji udziałów członkowskich z pozostałego funduszu przeznaczonego na waloryzację na podstawie samodzielnie przyjętego wskaźnika przeliczeniowego, przy zachowaniu zasady proporcjonalności do dotychczasowych, zgodnie z art. 2, wskaźników przeliczeniowych. Ta nowa podstawa prawna dokonania waloryzacji spowodowała pojawienie się zagadnienia, czy obejmuje ona wyłącznie udziały wnoszone do spółdzielni w latach 1944-1989, czy również udziały z lat 1990-1991 r. Chodzi więc o kwestię przedmiotowego zakresu takiej waloryzacji.

W ocenie Sądu Najwyższego, istnieją uzasadnione racje prawne do przyjęcia ograniczonego przedmiotowo zasięgu waloryzacji udziałów członkowskich na podstawie art. 4¹ ustawy z 1991 r. Nawiązanie w treści art. 4¹ do art. 2 i 4 ust. 3 nie może być tłumaczone w ten sposób, że jeżeli nie dokonano waloryzacji albo jeżeli waloryzacja, podjęta na podstawie art. 2 i art. 4 ust. 3, nie wyczerpała 50 % funduszu zasobowego, to dopuszczalna jest dalsza waloryzacja obejmująca udziały z lat 1944-1989 i udziały z lat 1990-1991, nie taki jest bowiem prawny sens wspomnianego odesłania. W art. 4¹ ust. 1 wspomina się o art. 2 i art. 4 ust. 3

jedynie w tym sensie, że dokonana na podstawie tych przepisów waloryzacja ostatecznie „nie objęła 50 % funduszu zasobowego”, a więc w danej spółdzielni pozostały jeszcze środki pieniężne (w ramach funduszu zasobowego), które mogłyby być przeznaczone na kolejną waloryzację. Ponadto jeżeli w omawianym przepisie nie wspomina się o czasie wniesienia udziałów członkowskich, to taki stan rzeczy nie oznacza możliwości przyjęcia takiej interpretacji, zgodnie z którą należałoby nim objąć wszystkie udziały objęte ustawą, tj. udziały wnoszone w latach 1944-1989 i w latach 1990-1991. Zastosowanie w omawianej sytuacji reguły interpretacyjnej *lege non distinguente* byłoby zatem wątpliwe.

Dla określenia zakresu przedmiotowego przepisu art. 4¹ ust. 1 ustawy nie bez znaczenia pozostaje systematyka ustawy z 1991 r. Zgodnie z art. 1 ust. tej ustawy, waloryzacją są objęte w zasadzie udziały wnoszone do spółdzielni w latach 1944-1990, toteż właściwszy jest wniosek, że pominięcie w art. 4¹ ustawy regulacji odnoszącej się do czasu wniesienia udziału oznacza, iż waloryzacją na podstawie tego przepisu objęte są udziały, o których wspomina się w art. 1 ust. 1 ustawy. Nie ma przy tym znaczenia fakt, że art. 4¹ ustawy pojawił się dopiero w 1992 r., skoro nadal art. 1 ust. 1 tej ustawy ma znaczenie wyeksponowanej przez ustawodawcę reguły, a treść art. 4¹ nie wskazuje na to, że chodzi tu o przepis szczególny w stosunku do art. 1 ust. 1 ustawy. Dopiero w treści art. 4 ust. 3 ustawy wspomniano wyraźnie o tym, że waloryzacji dokonanej na podstawie tego przepisu mogą podlegać również wpłaty na fundusz udziałowy, wnoszone w latach 1990 -1991.

O zakresie zastosowania waloryzacji udziałów członkowskich, przewidzianej w art. 4¹, może świadczyć także samo nawiązanie w tym przepisie do sposobu waloryzacji. Skoro odwołano się tu wyraźnie do zasady proporcjonalności w zakresie dokonywania waloryzacji udziałów członkowskich, a zasadę tę przyjęto właśnie w art. 2 ust. 1 ustawy, to waloryzacją na podstawie art. 4¹ mogą być objęte tylko udziały przewidziane w art. 2, tj. udziały wnoszone do spółdzielni w latach 1944-1990.

Nie bez znaczenia są także argumenty bardziej ogólne. Jeżeli w związku ze zmianami w ustawie z 1991 r. i wprowadzeniem do niej art. 4¹ nie dokonano zmian reguły wyrażonej w art. 1 ust. 1 ustawy (objęcie waloryzacją przede wszystkim udziałów z lat 1944-1990), to może to świadczyć o intencji nieobejmowania waloryzacją uzupełniającej udziałów wnoszonych później, tj. w latach 1990-1991. Sformułowane w ustawie przesłanki dotyczące finansowego pokrywania wszystkich

trzech typów waloryzacji udziałów członkowskich – na podstawie art. 2, art. 4 ust. 3 i art. 4¹ ustawy – z funduszu zasobowego mają na celu zapobieganie nadmiernemu uszczuplaniu funduszu zasobowego spółdzielni. Rozszerzenie waloryzacji na udziały członkowskie nieobjęte wyrażnie art. 4¹ niewątpliwie prowadziłoby do takiego uszczuplania. Systematyka omawianej ustawy wskazuje, że preferowana jest waloryzacja udziałów wnoszonych do spółdzielni w latach 1944-1990, co oznacza zamiar ustawodawcy urealniania tych udziałów w odniesieniu do członków z dłuższym stażem członkowskim.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienia prawne, jak w uchwale.